

ВІСНИК ЦЕНТРУ®

Подолання корупції може поліпшити добробут українців на 300%

Результати недавнього дослідження корупції свідчать, що будь-яка країна, незалежно від рівня добробуту чи географічного розташування, може досягти успіхів у боротьбі з корупцією. Автор дослідження, директор з питань глобальних програм та урядування Інституту Світового банку Даніель Кауфманн виступив з доповіддю у Києві на круглому столі "ПОРА зупинити корупцію", який організували 15 червня 2005 року МЦПД і Громадянська партія "ПОРА"

Згідно з оцінками Даніеля Кауфманна, що ґрунтуються на даних досліджень корупції та урядування¹, угоди корупційної природи у світі можуть досягати приблизно 1 трлн. доларів США щорічно. Корупція є головною перешкодою для економічного зростання країн. Вона стає великим "податком" на іноземні і внутрішні інвестиції, зменшує спроможність країни до розвитку, гальмує соціальний розвиток і розвиток людини, чинить негативний вплив на глобальну безпеку.

Проте дотримання принципів добropорядного урядування (good governance) і контроль над корупцією можуть призвести до збільшення рівня

доходів на особу в країні на 300% у довгостроковій перспективі. Нині у багатьох країнах реформатори, громадянське суспільство та інвестори розглядають урядування як ключовий чинник розвитку та інвестиційного клімату. Донори також почали вважати, що фінансова допомога має потужніший вплив у країнах, які демонструють високу інституційну якість урядування.

Дані проведеного паном Кауфманном дослідження свідчать, що впродовж останніх восьми років контроль над корупцією в середньому у світі не поліпшився. На кожну країну, що досягла відчутного прогресу, припадає принаймні

умови праці, ані про заробітну плату". Саме недбале ставлення держави, на думку пана Максюті, породило систему, в якій державні службовці вирішують за рахунок корупції свої особисті проблеми. "Мені здається, що це корінь проблеми. Для боротьби з корупцією треба поставити держслужбу на належний суспільний рівень".

Потрібні "чорні списки" не лише посадовців, а й бізнесменів

Упродовж дискусії Даніель Кауфманн прокоментував ідею створення "чорних списків" корупціонерів. "Світовий банк опублікував на своїй інтернет-сторінці "чорний список" більше 300 осіб і підприємств, що були викриті у корупції у фінансованих банком проектах. Таким чином розплата за корупційні дії зростає. Ідея "чорного списку" дуже важлива, але він має бути відкритим і містити аргументи, чому та чи інша особа потрапила у список. У Бразилії будь-яке підприємство, викрите у корупції під час державних закупівель, потрапляє у список на урядовому порталі. Уявіть, скільки коштує втрата репутації для цієї фірми...

одна країна, де показники урядування погіршилися, а в багатьох країнах не відбулося жодних змін. Водночас деякі країни, незалежно від рівня їхнього економічного розвитку чи географічного розташування, досягли суттєвого прогресу. Пан Кауфманн вважає, що неспроможність подолати корупцію не може виправдовуватися аргументами про "культуру", "історію" чи "бідність".

Для дослідження та порівняння корупції в різних країнах світу проаналізовано дані, що охоплюють шість аспектів інституційної якості державного управління:

- **Право голосу та підзвітність** – ступінь дотримання політичних, громадських прав і прав людини.
- **Політична нестабільність і насильство** – ймовірність насильства або змін у владі, включаючи тероризм.
- **Ефективність влади** – компетентність бюрократії у підготовці й виконанні рішень та якість надання держпослуг.
- **Тягар регуляторних механізмів** – застосування політики, що використовує неринкові механізми.
- **Верховенство права** – якість дотримання договорів, робота поліції та судів, а також ймовірність злочинів.
- **Контроль над корупцією** – можливість використання службового становища для забезпечення приватних інтересів, зокрема дрібно- та великомасштабної корупції, "скупування держави".

Аналізуючи досвід успіхів і невдач, пан Кауфманн зробив висновок про неможливість подолати корупцію виключно засобами разових кампаній з протидії корупції, створення підрозділів з питань боротьби з корупцією та етики чи розробки додаткових законів і угод про протидію корупції (які часто не виконуються).

¹ "Питання управління IV: нові дані, нові виклики", Даніель Кауфманн, Аарт Краай, Массімо Мاستруцці. Світовий банк, травень 2005 року. Цей документ можна прочитати в інтернеті за адресою: <http://www.worldbank.org/wbi/governance/pubs/qovmatters4.html> (англ. мовою).

Корені корупції в Україні – у цінах на російські енергоносії

Сергій Дацюк, експерт Корпорації стратегічного консалтингу "Гардаріка", вважає, що з-поміж дрібних причин і проявів корупції найголовнішою проблемою є тіньова готівка, яка надходить від операцій з російськими енергоносіями, ціни на які в Україні менші за світові. "Допоки ціни на російські енергоносії нижчі за світові, тим чи іншим способом в Україну йтиме необлікована готівка, яка ставатиме причиною мультиплікативного поширення корупції". На думку експерта, корупція в Україні зазнає нищівного удару, коли країна перейде до розрахунків за світовими цінами.

Чиновник не має сприйматися як "слуга"

Перший заступник міністра фінансів Анатолій Максютя вважає, що державного службовця суспільство має сприймати не як "слугу народу", а як рівного партнера. "Як державний службовець я завжди сприймав державу як поганого роботодавця, який не турбувався ані про

Натомість набагато більше уваги він закликає приділяти питанням:

- поліпшення участі громадян у управлінні країною і забезпечення дієвим правом голосу, залучення до боротьби з корупцією приватного сектору, парламентів, громадянського суспільства;
- деполітизації і реформування державної служби, просування реформ, пов'язаних із прозорістю у державних установах (політична, фінансова, бюджетна, економічна прозорість, використання інтернету для надання даних, здійснення моніторингу);

- реформування судової гілки влади;
- ефективнішої міжнародної співпраці, підзвітності транснаціональних компаній, запобігання корупції у міжнародних організаціях і донорській спільноті, спрямування міжнародної технічної допомоги на боротьбу з корупцією, підвищення пріоритетності, що надають країни "Великої вісімки" і "Великої двадцятки" питанням протидії корупції;
- докорінне скорочення правил та адміністративних перешкод для підприємницької діяльності. ■

Даніель Кауфманн, директор з питань глобальних програм та урядування Інституту Світового банку. Його вважають одним з найкращих експертів з питань урядування та розвитку.

Матеріали круглого столу "ПОРА зупинити корупцію" доступні в мережі інтернет за адресою www.icps.kiev.ua/project.html?pid=78.

За додатковою інформацією звертайтеся, будь ласка, до Ігоря Шевлякова за телефоном (044) 484-4400 та електронною поштою ishevliakov@icps.kiev.ua.

Зміна державної політики у сфері hi-tech може вивести Україну у світові лідери

Потенціал економічного зростання України, що базується на виробничих потужностях ЄСРР, невдовзі може бути вичерпано. Утім, ситуація для розвитку технологій майбутнього в Україні суперечлива: наявність наукової бази і висококваліфікованих кадрів стримується адміністративними обмеженнями та недостатньою державною підтримкою інвестицій у високі технології. Ефективна державна політика спроможна залучити в Україну високотехнологічні розробки, розширити експортний потенціал і зупинити "відплив мізків"

Спеціальна комісія Верховної Ради з питань майбутнього та МЦПД провели 14 червня 2005 року круглий стіл на тему "Державна політика підтримки інвестицій у сфері високих технологій в Україні". У роботі круглого столу взяли участь народні депутати, представники уряду, іноземних та українських компаній, незалежні експерти, науковці. Із презентаціями виступили керівники компаній, що працюють у сфері високих технологій, – президент венчурної інвестиційної компанії "Техінвест" Сергій Лобойко та генеральний директор компанії Jabil Circuit Ukraine Філіппе Костемале.

У вступній презентації економіст МЦПД Ільдар Газізуллін зазначив, що стале економічне зростання країни може бути забезпечено завдяки залученню інвестицій і трансферу високих технологій, оскільки резерв екстенсивного зростання економіки України невдовзі буде вичерпано. Утім, на думку експерта, в Україні відсутня стратегія розвитку у сфері високих технологій, позаяк не визначено пріоритетних напрямів, що мають найбільший потенціал розвитку. А тому політика стимулювання інвестицій неефективна через суперечливі критерії, цілі та непослідовність у впровадженні.

Інструменти політики підтримки залучення інвестицій були неуспішними, оскільки: 1) не проаналізовано конкурентних переваг і потенціалу України, а відповідно

бюджетне фінансування розпорошено між численними НДІ та секторами економіки; 2) не створено інфраструктури для залучення інвестицій і передачі нових знань в економіку; 3) не забезпечено ефективного моніторингу результатів політики стимулювання інвестицій.

Україна має великий потенціал розвитку IT-сектору, вважає Сергій Лобойко. Історія розвитку обчислювальної техніки в країні налічує 50 років, більше 30% науково-дослідної діяльності в колишньому ЄСРР здійснювалося саме в Україні. І хоча українці – одні з кращих IT-фахівців у світі (четверте місце в рейтингу BrainBench за кількістю сертифікованих програмістів 2002 року та третє місце на олімпіаді з програмування Асоціації комп'ютерного обладнання 2003 року), український IT-сектор поки що непомітний на світовому ринку. Його експорт 2004 року становив трохи більше 110 млн. доларів США.

Сергій Лобойко вважає, що державна політика сприяння розвитку експортної IT-індустрії має включати: 1) міжнародний PR української IT-індустрії й науково-інноваційного потенціалу України в цілому та 2) стимулювання припливу приватних інвестицій у технологічні венчурні фонди, НДДКР, бізнес-інкубатори, технологічні парки, зокрема шляхом їх доінвестування державою, передачі в управління відповідних об'єктів державної власності. Розвиток кадрового та наукового

потенціалу можливо здійснювати через: 1) спільні між вищими навчальними закладами та провідними IT-компаніями науково-освітньо-виробничі комплекси та 2) передачу в управління бізнесу відповідних державних навчальних закладів та інститутів.

На думку Філіппе Костемале, Україна може стати регіональним лідером із залучення інвестицій у високотехнологічне виробництво впродовж наступного десятиріччя. Провідні компанії у сфері електроніки, чий сукупний дохід торік сягнули позначки у 200 млрд. доларів США, мають наміри розвивати альтернативу Азії шляхом розвитку НДІ і виробничих потужностей у Східній Європі. Україна має всі шанси стати цією альтернативою через наявність висококваліфікованої та конкурентної робочої сили й спільні кордони з ЄС.

Проте інвестори, які експортують вироблену в Україні продукцію, вказують на такі проблеми провадження бізнесу: 1) високі ставки ввізного мита; 2) складні митні процедури; 3) відсутність бази постачальників; 4) невідшкодування ПДВ. На думку пана Костемале, створення індустріальних парків і надання статусу суб'єкта вільної митної зони інвесторам, які здійснюють виробництво в Україні та експортують 100% своєї продукції за межі України, може компенсувати скасування пільг у рамках СЕЗ. ■

Матеріали круглого столу доступні за адресою: <http://www.icps.kiev.ua/project.html?pid=79>. За додатковою інформацією звертайтеся, будь ласка, до Ільдара Газізулліна за телефоном (044) 484-4400 та електронною поштою igazizullin@icps.kiev.ua.

Вісник центру є щотижневою публікацією Міжнародного центру перспективних досліджень, що розповсюджується електронною поштою. Якщо ви хочете бути внесеним до списку розсилання бюлетеня, надішліть інформацію про себе на адресу: marketing@icps.kiev.ua, тел.: (044) 484-4410, факс: (044) 484-4402. Архів **Вісника центру** зберігається за адресою: <http://visnyk.icps.kiev.ua/>
Редактор **Вісника центру** Євген Шульга (shulha@icps.kiev.ua), тел.: (044) 484-4400. Передрук матеріалів дозволено з відома Центру.